

Prikaz knjige

Vlado Jukić, Miro Jakovljević

Norman Sartorius, razgovori, misli, djela

Zagreb: Medicinska naklada, 2021.,
format: 17 x 24 cm, tvrdi uvez, opseg: 267 str.,
ISBN: 978-953-176-995-2

Norman Sartorius diplomirao je medicinu i specijalizirao psihijatriju na Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Na zagrebačkom Filozofskom fakultetu diplomirao je i doktorirao psihologiju. Vrlo rano nakon završetka studija otišao je na studijski boravak u Veliku Britaniju, a zatim je prihvatio poziv za suradnju sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom (SZO) u Ženevi. U vrijeme nastajanja knjige, premda u mirovini, kao ekspert SZO-a provodio je oko 210 dana na putovanjima, držeći predavanja, sudjelujući na konferencijama i simpozijima, ili sudjelujući u različitim ekspertnim skupinama, dajući svoja mišljenja i preporuke. Na planu društvene ocjene svoga djelovanja ističe da se cijeli život intenzivno zalagao za destigmatizaciju duševnih bolesnika.

Norman Sartorius rođen je 1935. u Münsteru, SR Njemačka. Kada je imao tri godine, njegovi su se roditelji rastali i majka se sa sinom vratila svojoj obitelji u Hrvatsku, najprije u Zagreb, a zatim u Koprivnicu. Godine 1943. majka, liječnica, otišla je u partizane, povevši i osmogodišnjeg Normana. Nakon završetka rata, majka je kao vrsna liječnica bila angažirana u razvoju pedijatrijske zdravstvene skrbi u Zagrebu i u Hrvatskoj.

Razgovore s Normanom Sartoriusom potpisuju dvojica psihijatara, pok. prof. dr. sc. Vlado Jukić, višedesetljetni ravnatelj Psihija-

trijske bolnice Vrapče i umirovljeni prof. dr. sc. Miro Jakovljević, svojedobno predstojnik Klinike za psihijatriju KBC-a Rebro. Razgovori su u najvećoj mjeri vezani uz psihijatriju, ali ima i razmišljanja o psihologiji.

Knjiga je podijeljena u četiri odjeljka. U prvom Sartorius govori o sebi, tu je detaljna biografija, iznosi stavove prema psihijatriji, medicini, odnosu psihijatrije i društva, te o svom društvenom i stručnom angažmanu u svjetskim razmjerima. Treći dio knjige naslovljen je 'Norman Sartorius – veliki učitelj i nedostižan uzor, humanistički intelektualac, svjetski putnik i borac za duševno zdravlje, psihijatar bez granica, prijatelj, voljeni suprug i djed.' Navedenih dvadesetak stranica nepotrebno je prepričavati jer je u samom naslovu rečeno sve.

U zadnjem poglavlju donosi se iscrpna bibliografija, popis 124 knjige i posebnih izdanja te bibliografski podaci za ukupno 515 članaka.

Norman Sartorius diplomirao je na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, na kojem je specijalizirao psihijatriju. Studij psihologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu završio je 1962., a 1966. je obranio doktorat iz psihologije. Članovi povjerenstva za obranu disertacije ('Kvaliteta mišljenja šizofrenih bolesnika') bili su prof. dr. Zoran Bujas i prof. dr. Boris Petz. Povijest crpimo uglavnom iz pisanih dokumenata i arhivskog gradiva. Međutim, postoje i pomoćni povijesni izvori, najčešće u obliku osobnih sjećanja i usmene predaje. 'Oral history', kako se to danas popularno kaže, naravno nije baš posve pouzdana, ali ponekad je takva da ju je teško zaobići. U usmenoj predaji nekih članova Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta, prepričava se da se očekivalo da će Norman Sartorius nakon doktorata preuzeti Katedru za kliničku psihologiju. No, kako sam navodi, budući da nije dobio stalno radno mjesto u psihijatrijskom odjelu KBC-a Rebro, izabran je drugi kandidat, a istodobno je dobio stipendiju od British Councila, Sartorius je otišao na posljediplomsku nastavu iz psihijatrije u London. Ubrzo nakon povratka iz Engleske dobio je poziv od Svjetske zdravstvene organizacije te odlazi u Ženevu. Detalj o mogućem dolasku u Odsjek u ovoj knjizi uopće se ne spominje. Ali zato se navodi nešto drugo, vrlo zanimljivo. Na pitanje kako i zašto se odlučio na studij psihologije, Sartorius spominje kako su ga još za vrijeme studija medicine, kada je morao pohađati predavanja i vježbe iz psihijatrije, jako emocionalno dirnuli duševni bolesnici. To je bilo prije kraja 1950-ih, kada u Hrvatskoj još nije bilo psihofarmaka, a psihijatrijski bolesnici bili su liječeni averzivnim postupcima, tako da ga je to potaklo na razmišljanja da bi se pristup psihijatrijskim paci-

jentima trebao mijenjati. Sagledavajući ukupnost metodoloških postupaka u medicini, posebno u psihijatriji, odlučio je upisati studij psihologije: „Jedan od razloga da studiram psihologiju bio je upravo u želji da naučim nešto o metodama znanstvenog rada – predmet koji je u to vrijeme bio jedan od centralnih dijelova nastave psihologije koju je vodio profesor [Zoran] Bujas. Tijekom studija psihologije uspio sam shvatiti neke od razloga razdora između psihologa i psihijatarata što mi je kasnije vrlo pomoglo. U tijeku sudija psihologije stekao sam i dosta korisnih podataka o normalnom psihičkom životu, nešto što je manjkalo u studiju psihijatrije koja se koncentrirala na psihološke funkcije u bolesnom čovjeku.“ (str. 28). Nema sumnje da su rijetki liječnici koji kritički govore o vlastitoj struci.

Sartoriusov izuzetno plodonosan rad okrunjen je njegovim izborom za predsjednika Svjetske psihijatrijske udruge (World Psychiatric Association - WPA) od 1993. do 1999. Bio je i predsjednik Europskog psihijatrijskog društva (European Psychiatric Society – EPS) od 1999. do 2001. Zbog stalnog mjesta boravka u Ženevi, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti izabrala ga je 2008. za svoga dopisnog člana.

Sartorius navodi da je rad na Međunarodnoj klasifikaciji bolesti započet prije otprilike 120 godina. Pedesetih godina 20. stoljeća počelo se raditi na usuglašavanju kriterija za psihijatrijske dijagnoze. Tada je postojao niz 'škola' sa stručnjacima koji su grčevito branili svoje kriterije. Ujednačavanje klasifikacija duševnih bolesti počelo je u vrijeme kada je vrijedio MKB-8 (objavljen 1968.). Sartorius sada zaključuje: 'Nakon tridesetak godina rada uspjeli smo stvoriti klasifikaciju duševnih bolesti i dijagnostička pravila koja su danas prihvaćena diljem svijeta'. (str. 29/30.).

Poseban oblik priznanja dobio je od Američke psihijatrijske udruge, koja mu je u Predgovoru Dijagnostičkom i statističkom priruč-

niku za duševne poremećaje, Četvrto izdanje (DSM-IV), izrazila zahvalu zbog velikog truda da ti kriteriji budu usuglašeni s kriterijima iz Međunarodne klasifikacije bolesti, 10. izdanje.

Zaključno, ova knjiga je pažnje vrijedno djelo, važno za povijest psihijatrije, ali i psihologije, koju je izgrađivao znanstvenik svjetskog formata.

Krunoslav Matešić

Korespondencija: kmatesic@ffzg.hr

Online: 12. 12 2022.